

Nytt hot mot universitetsforskningen

Universitetens två stora problem är dels den starka uppdelningen mellan forskning och undervisning, dels den tilltagande byråkratiseringen. Regeringens proposition om ny arbets- och tjänsteorganisation för lärare i den statliga högskolan (1984/85:57, LÄTU-propositionen) är ett försök att lösa det första problemet. Genomförs förslaget blir emellertid resultatet med mycket stor sannolikhet att uppdelningen mellan forskning och undervisning blir än mer accentuerad, att forskningen vid universiteten försvagas och att ytterligare resurser avsätts till administration istället för till forskning och undervisning.

I olika steg har man sedan 1950-talet byggt upp ett system med två olika karriärvägar inom universiteten: En forskningskarriär bestående av forskarassistent, docent- och professorstjänster samt en undervisningskarriär med universitetslektorat som sluttjänst. Professurerna och universitetslektoraten är de enda fasta tjänsterna för närvarande. Lektoraten är rena undervisningstjänster och är de som antalsmässigt dominerar på flertalet institutioner. Många av dessa tjänster tillsattes under den stora expansionsperioden i slutet av 1960-talet och i början av 1970-talet. En stor del av lektorerna har antingen aldrig varit aktiva som forskare eller slutat forska under sin tid som lektorer. De flesta universitetslärarna på de filosofiska fakulteterna är inte forskare.

För att en universitetsinstitution skall kunna fungera som god miljö för forskning och för undervisning krävs att såväl forskning som undervisning ingår i tjänsterna. Universitetslärartjänsterna bör vara forskningstjänster med viss precisrad undervisningsskyldighet som t ex i det amerikanska systemet.

Det nu aktuella förslaget innebär att docenttjänsterna försvinner och att forskarassistenttjänsterna avkortas från normalt sex till normalt fyra år. Forskarrekryteringstjänsterna reduceras drastiskt. Motsvarande resurser tillförs lektoraten som blir benämnda högskolelektorer. Då den totala undervisningsvolymen inte skall öka innebär det att den genomsnittliga undervisningsinsatsen minskar för lektorerna.

Nedsättningen kan i och för sig användas för att minska undervisningsskyldigheten endast för vissa tjänster, och på det sättet indirekt bibehålla docenttjänsterna. Troligen blir dock huvudresultatet en något lägre undervisningsskyldighet för hela kåren av universitetslektorer. Beslutsformerna är sådana att de sannolikt ger detta resultat. Lektorernas forskning kommer dock inte att öka i samma grad. Alla lektorer har inte denna kompetens och förmåga, och forskning måste utgöra en betydande del av verksam tid för att leda till resultat. Endast en ringa del av docenternas forskning kommer att ersättas av lektorsforskning. Diskrepansen mellan professurerna, de enda kvarvarande högre

forskningstjänsterna, och övriga tjänster kommer att öka. Borttagandet av docenttjänsterna kommer att på sikt försämra rekryteringsunderlaget till professorstjänsterna. Försämrade möjligheter till forskning leder också efterhand till sämre undervisning.

Det nya systemet kommer där-
emot att innebära att administratio-
nen tar en än större del av resurser-
na. Med oklara förhållanden vad
gäller undervisningsskyldighet krävs
mer av arbetsledning, planering,
sammanträden och förhandlingar.
Den tid som går till undervisning
och forskning minskar. Symptoma-
tiskt är att den enda nya tjänstetyp
som tillkommer enligt förslaget är
utbildningsledare på institutionsni-

vå. Den reform som avskaffar do-
centtjänsterna och inför utbild-
ningsledartjänster på institutioner-
na kan inte ses som en reform i
forskningens intresse.

Vad bör man då göra istället? En
möjlighet är att successivt införa
nya tjänster istället för universitets-
lektoraten när sådana blir vakanta.
Dessa nya tjänster bör vara tjänster
med meritering motsvarande do-
centkompetens och, i likhet med de
nya danska universitetslektoraten,
bör de vara forskartjänster med viss
undervisningsskyldighet. Den tota-
la undervisningsmängden blir vid
oförändrade anslag mindre, men
det finns anledning att satsa på kva-
litet också i undervisningen.

Eskil Wadensjö